

Network project for the decentralised and centralised
dissemination of TNP3 results and outcomes

RAPORT WSPÓLNY „WSCHODNI“ (PODPROJEKT 1)

Umiejętności i kompetencje niezbędne w sektorze usług językowych
(w zawodach wymagających znajomości języków obcych z
wyłączeniem nauczania)

*(TNP3-D: Projekt sieciowy mający na celu zdecentralizowane i scentralizowane
upowszechnianie rezultatów projektu TNP-3)*

Wstęp

Raport stanowi podsumowanie aktualizacji wcześniejszych raportów projektu TNP-3 dotyczących trzech krajów: Niemiec, Polski i Rumunii. Powinien być traktowany jako próba zidentyfikowania nowych zjawisk zachodzących w sektorze usług językowych, a nie jako wszechstronna analiza reprezentatywna dla całego regionu.

Celem raportu jest zidentyfikowanie zmian, które zaszły w sektorze usług językowych w krajach Europy środkowej i wschodniej od momentu publikacji poprzednich raportów TNP-3 oraz ponowne przyjrzenie się zmianom, które zostały zidentyfikowane i opisane we wcześniejszych raportach.

Opis wielu zmian zachodzących w sektorze usług językowych zawarto w poprzednich publikacjach projektu TNP-3. Szczególny nacisk położono w nich na rolę takich czynników jak globalizacja, rozszerzenie UE o nowe kraje, coraz większa liczba przejęć i połączeń dużych firm, wzrastająca mobilność pracowników oraz gwałtowny rozwój technologiczny. Region Europy środkowo-wschodniej charakteryzuje się wzrostem handlu międzynarodowego. Przekłada się on na zmiany w sektorze usług językowych, m. in. na wzrost zapotrzebowania na usługi ekspertów językowych z zakresu wąskich dziedzin specjalistycznych.

II. Najnowsze zjawiska i trendy w sektorze usług językowych

(z wyłączeniem nauczania języków obcych)

Czynniki wymienione powyżej wpływają na sytuację w sektorze usług językowych w całym regionie. W poszczególnych krajach dodatkowo mogły

oddziaływać czynniki lokalne. Gospodarka niemiecka, tradycyjnie oparta na handlu międzynarodowym, sprzyja zwiększonemu zapotrzebowaniu na usługi językowe związane z działalnością handlową w zakresie tłumaczeń pisemnych i ustnych, terminologii i dokumentacji technicznej.

W Rumunii nastąpił wzrost zapotrzebowania na tłumaczenia prawne i prawnicze, tłumaczenia konferencyjne, tłumaczenia środowiskowe oraz na inne usługi wymagające znajomości języków, takie jak redagowanie wielojęzycznych publikacji międzynarodowych, zarządzanie multimediami i wielojęzycznym oprogramowaniem, projektowanie stron internetowych oraz tłumaczenie napisów dialogowych. Również rozwijający się i konsolidujący polski rynek usług językowych doprowadził do powstania nowych specjalizacji i zawodów wymagających kompetencji językowych połączonych z umiejętnością wykorzystania nowych technologii.

Wydaje się, że w całym regionie nastąpił wzrost popytu na usługi językowe zarówno w zakresie usług tradycyjnych, jak i nowopowstałych. Usługi językowe, na które nastąpił wzrost popytu, często wymagają znajomości różnorodnych programów komputerowych. Posiadanie samych umiejętności językowych obecnie coraz częściej nie wystarcza na rynku usług językowych, szczególnie w przypadku nowopowstałych zawodów. Jak wykazały konsultacje przeprowadzone w ramach projektu TNP-3, absolwenci kierunków językowych starający się o zatrudnienie w sektorze usług językowych będą musieli posiadać dodatkowe, pozajęzykowe kompetencje, np. umiejętność zarządzania, aby móc wykonywać złożone zadania związane z przysłą pracą.

Jednym z rezultatów gwałtownych zmian zachodzących w sektorze usług językowych jest powstanie nowych zawodów. Stanowi to wyzwanie dla szkolnictwa wyższego, które, aby przygotować absolwentów do wymogów współczesnego rynku pracy, powinno zapewnić odpowiednią ofertę programową obejmującą, poza tradycyjnym kształceniem językowym, nauczanie umiejętności pozajęzykowych oraz możliwość odbywania odpowiednich praktyk.

III. Nowe oferty programowe instytucji szkolnictwa wyższego dostosowane do wymogów współczesnego rynku pracy w sektorze usług językowych (z wyłączeniem nauczania języków obcych)

Wyżej wymienione zjawiska i trendy zachodzące w sektorze usług językowych w coraz większym stopniu wpływają na politykę programową instytucji szkolnictwa wyższego. Instytucje te dostosowują istniejące programy nauczania oraz oferują nowe przedmioty i kierunki studiów na wszystkich szczeblach szkolnictwa wyższego. Wiele zmian w programach nauczania w szkolnictwie wyższym było i jest efektem wprowadzania w życie założeń procesu bolońskiego.

Poszczególne raporty wskazują na dodatkowe procesy zachodzące w szkolnictwie wyższym – na stopniowe odchodzenie od ofert programowych zawierających jedynie tradycyjne przedmioty z zakresu językoznawstwa i literatury w kierunku ofert przedmiotów bardziej specjalistycznych będących częścią studiów translatorycznych, czy też rozszerzenia i dostosowywania do nowych wyzwań ofert programowych w ramach innych studiów językowych.

Przykłady nowych ofert programowych niemieckich instytucji szkolnictwa wyższego w zakresie studiów językowych są wyszczególnione na portalu Uniwersytetu Lipskiego (<http://www.xlatio.de>). Wśród nich znajdują się następujące przykłady dostosowania oferty szkolnictwa wyższego do zmian zachodzących w sektorze usług językowych:

- Studia pierwszego stopnia (BA) w zakresie translatoryki dla potrzeb informatyki (*BA in Translation Studies for Information Technologies*) oferowane przez Uniwersytet w Heidelbergu we współpracy z Uniwersytetem Nauk Stosowanych w Mannheim. Celem studiów jest przygotowanie studentów do podjęcia pracy w następujących dziedzinach: tłumaczenia techniczne, lokalizacja oprogramowania, dokumentacja techniczna oraz opracowywanie i edytowanie zawartości stron internetowych.
- Studia pierwszego stopnia (BA) w zakresie międzynarodowej komunikacji zawodowej (*International Professional Communication*) z uwzględnieniem tłumaczeń i edycji dokumentacji technicznej oferowane przez Uniwersytet Nauk Stosowanych we Flensburgu. Studia te utworzono, zgodnie z opisem oferty, w odpowiedzi na globalizację oraz zwiększone zapotrzebowanie na usługi językoznawców, którzy nie tylko potrafią wykonywać zadania z zakresu komunikacji technicznej, ale umieją również planować i kierować działalnością firm.

Raport polski zawiera przykłady zarówno konkretnych jak i ogólnych reakcji instytucji szkolnictwa wyższego na zmiany zachodzące na rynku usług językowych. Wydział Lingwistyki Stosowanej i Filologii Wschodniosłowiańskich Uniwersytetu Warszawskiego utworzył nowe kierunki studiów: *European Masters in Conference Interpreting* (EMCI) oraz Interdyscyplinarne Podyplomowe Studium Kształcenia Tłumaczy w zakresie tłumaczenia prawniczego i sądowego (IPSKT). Studia te umożliwiają nabycie teoretycznych i praktycznych kompetencji w zakresie tłumaczeń ustnych i pisemnych (EMCI: nacisk na tłumaczenia konsekwentne i symultaniczne; IPSKT: nacisk na praktyczne ćwiczenia z zakresu terminologii prawniczej, przygotowanie do pracy tłumacza przysięgłego).

Na obu kierunkach większy nacisk kładziony jest na kształcenie umiejętności samodoskonalenia się, kompetencje międzykulturowe oraz posługiwanie się technikami komputerowymi. W trakcie studiów studenci odbywają obowiązkowe praktyki i mogą wybierać spośród większej liczby nauczanych języków. Instytut Lingwistyki Stosowanej, kształcący przyszłych tłumaczy, wprowadził wymóg

odbycia obowiązkowych praktyk (minimum 4 tygodnie) przed zakończeniem 4. roku studiów. Studenci odbywają praktyki w prywatnych i publicznych instytucjach w ramach jednej z następujących sekcji językowych: angielskiej, rosyjskiej, niemieckiej, francuskiej oraz, od niedawna, hiszpańskiej. Najlepsi studenci po zakończeniu studiów często podejmują pracę w instytucji, w której odbywali praktyki.

Instytucje szkolnictwa wyższego w Polsce już wcześniej podejmowały działania mające na celu dostosowanie oferty programowej do zmieniającej się sytuacji w sektorze usług językowych. W 2001 roku z Wydziału Lingwistyki Stosowanej i Filologii Wschodniosłowiańskich wyodrębniono Katedrę Języków Specjalistycznych.

Zmiany w ofercie rumuńskich instytucji kształcenia wyższego ilustrują poniższe przykłady:

- Studia magisterskie oferowane przez Uniwersytet Babeş-Bolyai, Kluż-Napoka; nowe specjalizacje w ramach kierunku Tłumaczenia Pisemne: tłumacz-redaktor <*reviser-translator*> (redagowanie, korekta, edytowanie tekstu), tłumacz audio-wizualny <*audio-visual translator*>, tłumacz tekstów prawniczych <*legal translator*>; nowe specjalizacje w ramach kierunku Tłumaczenia Ustne: tłumaczenia konferencyjne, tłumaczenia środowiskowe, *job profile communication*, mediacja kulturalna <*cultural mediation*> z elementami umiejętności organizowania konferencji.

Przykłady zmian o charakterze bardziej ogólnym:

- Ustanowienie nowych wydziałów lingwistyki stosowanej m. in. w Uniwersytecie Vasile Goldiș, Arad oraz Uniwersytecie Dunarea de Jos w Gałaczu; utworzenie specjalizacji z zakresu lingwistyki stosowanej, np. w Uniwersytecie Petru Maior, Târgu Mureș; rozszerzenie oferty językowej na wydziałach i kierunkach z zakresu lingwistyki stosowanej, np. wprowadzenie do oferty języka polskiego i japońskiego w Uniwersytecie Babeş-Bolyai.

IV. Konsultacje i współpraca między instytucjami szkolnictwa wyższego a pracodawcami z sektora usług językowych

Aktualizacje raportów TNP-3 wskazują na istnienie, w ograniczonym zakresie, współpracy i konsultacji między instytucjami szkolnictwa wyższego a pracodawcami z sektora usług językowych. Współpraca ta przybiera głównie formy tradycyjne, np. w ramach działalności stowarzyszeń zawodowych lub specjalistycznych konferencji. Wydaje się, że współpraca ta powinna mieć bardziej regularny i sformalizowany charakter, tak, aby dawała przedstawicielom sektora usług językowych większą możliwość wpływania na ofertę programową instytucji szkolnictwa wyższego.

W Niemczech działają organizacje skupiające przedstawicieli świata pracy i środowisk akademickich. Ich celem jest promowanie współpracy i dialogu.

Szczególnie warte wymienienia są: Transforum, Niemiecki Instytut Terminologii oraz Niemieckie Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Komunikacji i Informacji Technicznej. W kontekście zmian wymienionych w niemieckim raporcie należy przypuszczać, że stowarzyszenia tego typu będą odgrywały coraz większą rolę.

W Polsce współpraca między instytucjami szkolnictwa wyższego, a stowarzyszeniami pracodawców i absolwentów odbywa się głównie poprzez konferencje oraz w kontekście praktyk studenckich. Również w Polsce odczuwana jest potrzeba bardziej regularnej i sformalizowanej współpracy, która umożliwiłaby profesjonalistom zatrudnionym w sektorze usług językowych współdecydowanie o ofercie programowej szkolnictwa wyższego w zakresie kształcenia językowego. Brakuje również systematycznie przeprowadzanych i gruntowych analiz sytuacji zawodowej absolwentów kierunków językowych (w jakich zawodach absolwenci podejmują pracę, jaki jest zakres ich obowiązków, w jakim stopniu studia językowe przygotowały ich do podjęcia pracy w sektorze usług językowych).

W Rumunii dialog między instytucjami szkolnictwa wyższego, a przedstawicielami sektora usług językowych odbywa się poprzez wykłady oraz działalność stowarzyszeń zawodowych (np. Związek Tłumaczy Rumuńskich). Jednym z celów współpracy jest propagowanie przykładów dobrych praktyk w zakresie tłumaczeń specjalistycznych oraz standardów usług językowych. Również w Rumunii brakuje bardziej regularnych i ścisłych form współpracy angażujących na przykład stowarzyszenia absolwentów kierunków językowych.

Bartosz Jurczak i Alan Walton, 21 lipca 2007

Źródła

Niniejszy raport powstał na podstawie:

aktualizacji Raportu TNP-3 dla Niemiec, 2007, przedłożonej przez Alana Waltona z Freie Universität Berlin,

aktualizacji Raportu TNP-3 dla Polski, 2007, przedłożonej przez Dorotę Jurczyk i Bartosza Jurczaka z Uniwersytetu Warszawskiego,

aktualizacji Raportu TNP-3 dla Rumunii, 2007, przedłożonej przez Stefana Olteana z Uniwersytetu Babeş-Bolyai.

